

TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.

**Blok Mermer
ve
Mermer İşleme Sektörü**

**Hazırlayan
Ömür GENÇ**

**Ekim 2004
Ankara**

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
TABLolar LİSTESİ	ii
GİRİŞ	1
1. SEKTÖRÜN VE ÜRÜNÜN TANIMI	2
2. ARZ VE TALEBE İLİŞKİN MEVCUT DURUM VE TAHMİNLER	4
2.1. Türkiye Doğal Taş Rezervi	4
2.2. Türkiye Doğal Taş Üretim Durumu	5
2.3. Türkiye Mermer Plaka ve Fayans Kurulu Kapasitesi ve Üretim Durumu	8
2.4. Türkiye Doğal Taş Dış Ticareti	11
2.4.1. İhracat.....	11
2.4.2. İthalat.....	13
2.5. Mermer İşleme Yurtiçi Talebi	14
2.6. Mermer İşleme Yurtiçi Talep Tahmini	15
2.7. Mermer İşleme Sektörü Arz- Talep Karşılaştırması	16
3. DÜNYA MERMER SEKTÖRÜ	18
3.1. Dünya Mermer Rezervleri.....	18
3.2. Dünya Doğal Taş Üretimi.....	18
3.3. Dünya Doğal Taş Ticareti	20
3.3.1. İhracat.....	20
3.3.2. İthalat.....	22
3.4. Dünya Doğal Taş Sektörünün Geleceği.....	23
4. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	24

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1: Türkiye İşletilebilir Mermer Rezervleri.....	5
Tablo 2: Türkiye Blok Mermer Üretimi	6
Tablo 3: Türkiye Blok Mermer Üretimi	7
Tablo 4: 1990-2004 Dönemi Teşvik Belgesi Almış Yatırımların Durumu	10
Tablo 5: Türkiye Mermer Levha, Plaka ve Fayans Üretimi	11
Tablo 6: 1996-2004 Dönemi Türkiye Mermer İhracatı	12
Tablo 7: 1996-2004 Dönemi Türkiye Mermer İthalatı	13
Tablo 8: 2000-2003 Dönemi Türkiye İşlenmiş Mermer Yurtiçi Talebi	14
Tablo 9: Türkiye Doğal Taş Üretim Projeksiyonu.....	15
Tablo 10: Türkiye İşlenmiş Mermer Tüketim Projeksiyonu	16
Tablo 11: Türkiye Blok Mermer Üretimi	16
Tablo 12: Dünya Doğal Taş Üretiminin Kompozisyonu (2002)	19
Tablo 13: Dünya Doğal Taş Ticareti (Milyon Ton)	20
Tablo 14: 2002 Yılı İtibariyle Dünya Doğal Taş İhracatında İlk 5 Ülke (Bin Ton)	21
Tablo 15: Dünya Doğal Taş İhracatı (Bin \$).....	21
Tablo 16: 2002 Yılı İtibariyle Dünya Doğal Taş İthalatında İlk 5 Ülke (Bin Ton).....	22
Tablo 17: Dünya Doğal Taş İthalatı (Bin \$).....	22
Tablo 18: Dünya Doğal Taş Sektörü Üretim, Tüketim ve Ticaret Projeksiyonu	23

GİRİŞ

Doğal taşlar, yüzyıllar boyunca insan topluluklarının yaşadığı mekanlarda, yapılarda ve sanatsal tasarımlarda kullanılarak uygarlığın simgesi olmuştur. Günümüzde tüketim alanlarının (iç ve dış dekorasyon, kaldırım taşı, dış cephe kaplamacılığı vs.) çoğalması ile birlikte doğal taşlara olan talep de artmış ve en cazip sektörlerden biri haline gelmiştir.

Ülkemiz doğal taşlar açısından oldukça şanslı bir konumdadır. Maden Tetkik ve Arama (MTA) Genel Müdürlüğü tarafından yapılan araştırma ve jeolojik etüd raporlarına göre Türkiye'nin mermer rezerv toplamı (görünür + muhtemel + mümkün) 5.161 milyon m³'tür. Bununla birlikte, ülkemizin işletilebilir mermer rezervleri ise 3.872 milyon m³ olup, önemli rezervler Anadolu ve Trakya boyunca geniş bir bölgeye yayılmıştır. Afyon, Balıkesir, Denizli, Tokat, Muğla ve Çanakkale rezervlerin yoğunlaştığı illerdir. Ülkemizde 80'in üzerinde değişik yapıda, 120'nin üzerinde ise değişik renk ve desende mermer rezervi belirlenmiştir.

Türkiye'de doğal taş endüstrisinde yatırım, üretim ve ihracat açısından son 15 yılda sağlanan yüzde 14 büyüme hızı ile dünya ortalamasının iki katına yakın bir gelişme sağlanmıştır. 1980'li yıllarda 2 milyon dolar olan ihracatımız, 2000 yılında 187 milyon, 2001 yılında 224 milyon, 2002 yılında 304 milyon ve 2003 yılında da, 431 milyon dolar seviyesine yükselmiştir. Son 5 yılda yıllık ortalama yüzde 25 ihracat artışı yapabilen tek sektör, mermer sektörüdür. Mermer sektörü ihracatında yaşanan bu gelişmenin önümüzdeki yıllarda da devam edeceği sektör yetkilileri tarafından tahmin edilmektedir. Zengin doğal kaynaklarının miktar ve çeşitliliğinden dolayı Türkiye mermer endüstrisi, gerek yerli, gerekse yabancı yatırımlar açısından kârlı ve verimli bir gelecek sunmaktadır.

1. SEKTÖRÜN VE ÜRÜNÜN TANIMI

Blok mermer üretimi, DPT sektör sınıflandırmasına göre; madencilik sektörü, taş, kum ve kil ocakçılığı alt sektöründe yer almakta iken, *mermer levha ve mermer fayans üretimi*, imalat sanayii içinde . seramik, kil, taş ve çimentodan gereçler sanayii alt ayrımında işlenmiş taş ve mermer ürünleri üretimi içinde yer almaktadır.

Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı (DİE) tarafından kullanılan Avrupa Topluluğunda Sanayi Ürün Sınıflaması'nda blok mermer üretimi, inşaat için taş ocakçılığı (PRODCOM No: 1411) alt ayrımında yer alırken, mermer levha ve fayans üretimi, taşın kesilmesi, şekil verilmesi ve kullanılabilir hale getirilmesi (PRODCOM No: 2696) alt ayrımında yer almaktadır.

Bilimsel anlamda mermer, kireçtaşı ve dolomitik kireçtaşlarının sıcaklık ve basınç altında başkalaşıma uğrayarak yeniden kristallenme ile oluşan bir metamorfik kayadır. Kimyasal bileşiminde büyük oranda kalsiyum karbonat, magnezyum karbonatın yanı sıra silisyum dioksit ile değişik metal oksitleri ve silikat mineralleri bulunur. Mermer, saf kalsiyum karbonat bileşiminde olduğu zaman beyaz ve yarı saydamdır.

Endüstriyel anlamda mermer ise, blok verebilen, kesilip cilalandığında parlayabilen, dayanıklı ve güzel görünümlü her türden taşların (tortul, magmatik, metamorfik) bütünü için kullanılan bir terimdir. Bu tanıma göre kalker, traverten, kumtaşı gibi tortul; gnays, mermer, kuvarsit gibi metamorfik; granit, siyenit, serpatin gibi magmatik taşlar da mermer olarak isimlendirilmektedir. Mermer amaçlı kullanılan ve jeolojik kökenleri oldukça farklı olan doğal taşlar arasındaki karmaşayı önlemek için mermer sektörü yerine gittikçe yaygınlaşan **Boyutlandırılmış Blok Taş** tanımı kullanılmaktadır.

Mermer, en fazla tüketilen doğal taştır. Başlıca tüketim alanları; inşaat sektörü ve dekorasyondur. En geniş kullanım alanını inşaat sektörü teşkil eder. Binaların iç ve dış kaplamaları, dekorasyon işleri, anıtlar, heykeller ile süs ve hediyelik eşya imalatı önemli tüketim alanlarını oluşturur. Özellikle binaların iç kısımlarında yer döşemesi ve duvar kaplamaları, merdiven basamakları, sütunlar, şömine mutfak ve banyolarda

kullanılır. İç dekorasyon malzemesi olarak mutfak tezgahı, masa, sepha ve çeşitli mobilyaların üretiminde kullanılır. Hediyelik eşya ve el sanatları alanında ise, vazö, biblo, avize, şekerlik, kültablası vs, yapımında özellikle renkli mermerler kullanılmaktadır. Ayrıca, mezar ve mezar taşlarında da önemli miktarda mermer kullanılmaktadır.

Doğal taş sektörü, Armonize Sistem Nomanklatöründe 25 ve 68'inci fasıllarda sınıflandırılmıştır. 25'inci fasılda ham kayagan taşı, mermer ve granit yer almaktadır. Bu gruptaki ürünler ham ve blok halindedir. 68'inci fasılda ise kesilmiş, ebatlanmış ve işlenmiş ürünler yer alır.

Doğal taş sektörünün alt ayrımında yer alan mermerlerin Gümrük Tarife ve İstatistik Pozisyon (G.T.İ.P.)numarası ise aşağıda verilmiştir:

G.T.İ.P. No.	Madde İsmi
25.15	Mermer, traverten, ekosin ve belirgin yoğunluğu 2,5 veya daha fazla olan yontulmaya elverişli kireçli taşlar, su mermeri, kabaca yontulmuş veya testere ile yahut başka surette dikdörtgen şeklinde (kare dahil) bloklar veya kalın dilimler halinde sadece kesilmiş olsun olmasın kabaca yontulmuş
25.16	Granit, porfir, bazalt, gre ve yontulmaya veya inşaata elverişli taşlar kabaca yontulmuş veya testere ile yahut başka surette dikdörtgen şeklinde (kare dahil) bloklar veya kalın dilimler halinde sadece kesilmiş olsun olmasın kabaca yontulmuş
68.02	Yontulmaya veya inşaata elverişli işlenmiş taşlar (kayagan taşı hariç) ve mamülleri (68.01 pozisyonunda yer alanlar hariç); tabii taşlardan (kayagan taşı dahil) mozaik için küp şeklinde taşlar vb. (takviye edilmiş olsun olmasın); tabii taşlardan (kayagan taşı dahil) suni olarak boyanmış granüller küçük parçalar ve tozlar

2. ARZ VE TALEBE İLİŞKİN MEVCUT DURUM VE TAHMİNLER

2.1. Türkiye Doğal Taş Rezervi

Dünyanın en zengin doğal taş rezervlerinin bulunduğu Alp kuşağında yer alan Türkiye, renk ve mineral çeşitliliğine sahip mermerler açısından çok büyük bir potansiyele sahiptir. Marmara ve Ege bölgeleri başta olmak üzere, Trakya'dan Doğu Anadolu'ya kadar tüm coğrafi bölgelerde mermer rezervi bulunmaktadır. Maden Tetkik ve Arama (MTA) Genel Müdürlüğü tarafından yapılan araştırma ve jeolojik etüd raporlarına göre Türkiye'nin mermer rezerv toplamı (görünür + muhtemel + mümkün) 5.161 milyon m³ olup, rezerv dağılımı aşağıdaki gibidir:

- Görünür rezerv miktarı : 589 milyon m³
- Muhtemel rezerv miktarı : 1.545 milyon m³
- Mümkün rezerv miktarı : 3.027 milyon m³
- Toplam potansiyel rezerv miktarı : 5.161 milyon m³

Bu mermer rezervlerine traverten, magmatik kökenli kayalar ve mermer olarak kullanılabilecek niteliklerde diğer kayalar da dahildir. Mümkün rezerv miktarı, Türkiye jeoloji harita çalışmalarındaki mermer oluşumlarının tespitine dayanmaktadır.

Ancak, Türkiye doğal taş rezerv bilgileri 1966 yılında MTA Enstitüsü tarafından yapılan araştırmaları içermektedir. Dolayısıyla aradan geçen 40 sene içinde ülkemizde pek çok yeni doğal taş rezervinin bulunduğu dikkate alındığında, doğal taş rezervlerimizin bu rakamların daha da üzerinde olacağı tahmin edilmektedir.

Ülkemizin işletilebilir mermer rezervleri ise 3.872 milyon m³ olup, il ve bölge bazında dağılımı aşağıda verilmiştir (**Tablo 1**).

Tablo 1: Türkiye İşletilebilir Mermer Rezervleri

Bölge / İl	İşletilebilir Rezerv (1.000 m³)	Dağılım (%)
MARMARA BÖLGESİ	1.468.500	37,9
Balıkesir	1.300.000	33,6
Bursa	135.000	3,5
Kırklareli	33.500	0,9
Ege Bölgesi	1.026.500	26,5
Afyon	135.000	3,5
Aydın	9.000	0,2
İzmir	1.500	0,0
Muğla	181.000	4,7
Kütahya	200.000	5,2
Uşak	500.000	12,9
İç Anadolu Bölgesi	1.377.000	35,6
Ankara	2.000	0,1
Eskişehir	960.000	24,8
Kırşehir	165.000	4,3
Niğde	250.000	6,5
Toplam	3.872.000	100,0

Kaynak: DPT, 8.Beş Yıllık Kalkınma Planı, Madencilik Özel İhtisas Komisyonu Raporu.

Önemli rezervler Anadolu ve Trakya boyunca geniş bir bölgeye yayılmıştır. Afyon, Balıkesir, Denizli, Tokat, Muğla ve Çanakkale rezervlerin yoğunlaştığı illerdir. Ülkemizde 80'in üzerinde değişik yapıda, 120'nin üzerinde ise değişik renk ve desende mermer rezervi belirlenmiştir. Uluslararası piyasada en tanınmış mermer çeşitleri Süpren, Elazığ Vişne, Akşehir Siyah, Manyas Beyaz, Bilecik Bej, Kaplan Postu, Denizli Traverten, Ege Bordo, Milas Leylak, Gemlik Diyabaz ve Afyon Şeker'dir.

2.2. Türkiye Doğal Taş Üretim Durumu

Ülkemizde doğal taş üretimi 1985 yılında mermerin maden kanunu kapsamına alınmasının ardından ruhsat güvencesine kavuşmasıyla artmaya başlamıştır.

Türkiye mermer amaçlı bloktaş üretimine ilişkin veriler sağlıklı değildir. Bu konudaki en sağlıklı veri 1989-1994 yıllarını kapsayan ve ülke düzeyindeki ocakların tek tek yerinde araştırılmasıyla elde edilen DPT-Türkiye Mermer Envanteri Projesinin sonuçlarıdır. Buna göre Türkiye'nin 1989 yılında 320.000 m³ olan mermer blok üretimi, 1990'da 366.000 m³, 1991'de 428.000 m³, 1992'de 481.000 m³, 1993'de 488.000 m³ ve 1994'te ise 541.000 m³ seviyesine yükselmiştir.

Ancak, blok mermer üretimine ilişkin daha sonraki yıllara ait veriler incelendiğinde, sektördeki veri toplayan ve üreten kurumlar (özellikle Maden İşleri Genel Müdürlüğü, TÜMMER ve DİE) tarafından yayınlanan istatistikler arasında farklılıkların olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada, gerek üretim verileri, gerekse dış ticaret verileri arasında birliğin sağlanması amacıyla blok mermer üretimine ait istatistiklerle ilgili olarak Devlet İstatistik Enstitüsü'nün (DİE) verilerinin ve dolayısıyla DPT tarafından yayınlanan Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler adlı çalışmada verilen üretim rakamlarının kullanılması başlangıçta kabul edilmiştir.

Ancak, çalışmanın daha sonraki bölümlerinde (dış ticaret) Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler'deki blok mermer üretim rakamlarının, ihracat rakamlarından daha düşük olduğu gibi çelişkiler ile karşılaştığımız için bu çalışmada, hem kamu kurumu olması hem de TÜMMER tarafından verilen blok mermer üretimlerinde özellikle Maden İşleri Genel Müdürlüğü, istatistiklerinin baz alınması dikkate alındığında bu çalışmada da Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nden alınan veriler kullanılmıştır.

Bununla birlikte blok mermer üretimine ilişkin olarak bilgi vermek amacıyla DPT-Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler'de kullanılan üretim istatistikleri de çalışmada ayrıca verilmiştir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nden alınan blok mermer üretim istatistikleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Türkiye Blok Mermer Üretimi

Yıllar	Üretim (m ³)	Değişim (%)
2000	1.636.000	-
2001	2.055.000	25,6
2002	1.469.000	-28,5
2003	1.539.000	4,8

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Maden İşleri Genel Müdürlüğü

Tablodan görüldüğü gibi, 2001 yılında bir önceki yıla göre %26 oranında artan blok mermer üretimi, 2002 yılında özellikle yurtiçi talepte meydana gelen azalma sonucunda %29 oranında düşüş kaydetmiş, 2003’de ise %5 oranında artmıştır.

DPT- Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler’de yayınlanan blok mermer üretim istatistikleri incelendiğinde, 1990-2001 döneminde blok mermer üretimi, 1993, 1994, 2000, 2001 ve 2003 yılları hariç olmak üzere devamlı artış göstermiştir.

Tablo 3’de DİE tarafından yayınlan blok mermer üretim verileri yıllar itibariyle verilmektedir.

Tablo 3: Türkiye Blok Mermer Üretimi

Yıllar	Üretim (m ³)	Değişim (%)
1990	163.000	-
1991	167.000	2,5
1992	328.000	96,4
1993	217.000	-33,8
1994	204.000	-6,0
1995	282.000	38,2
1996	400.000	41,8
1997	531.000	32,8
1998	602.000	13,4
1999	733.000	21,8
2000	647.000	-11,7
2001	461.000	-28,7
2002	558.000	21,0
2003	545.000	-2,3

Kaynak: DPT, Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler

Bununla birlikte, TÜMMER (Tüm Mermer Doğaltaş ve Makineleri Üreticileri Birliği)’den alınan üretim rakamları incelendiğinde, doğal taş (blok mermer) üretiminin 1996’da 630.000 m³, 1999’da 730.000 m³, 2000’de 848.000 m³, 2001’de 1.000.000 m³, 2002’de 1.500.000 m³ ve 2003’de ise 2.000.000 m³ gibi oldukça yüksek bir düzeyde olduğu dikkati çekmektedir.

Bu rakamlardan da anlaşılacağı üzere, gerek Maden İşleri Genel Müdürlüğü gerekse TÜMMER'den alınan üretim rakamları, DPT rakamlarından ortalama olarak 2,5-3 kat daha yüksek seviyededir.

Sektörde 500'den fazla ocakta blok mermer üretimi yapılmakta olup, 800'ün üzerinde fabrika ve 1.000 civarında da atölye mermer işleme konusunda faaliyet göstermektedir. Ocakların %90'ı Anadolu'nun batısında, Ege ve Marmara bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Mevcut ocakların %27'si Balıkesir, %24'ü Afyon, %12'si Bilecik, %8'i Denizli, %6'sı Muğla ve %4'ü de Eskişehir ilinde yer almaktadır. Bu bölgelerdeki üretim toplam mermer üretiminin yaklaşık olarak %65'ini oluşturmaktadır.

Türkiye'nin mermer üretimi son yıllarda büyük artış göstermiştir. Özellikle son dönemde büyük firmaların yapmış oldukları yatırımlar sonucu, entegre üretim yapan tesislerin devreye girmesiyle, işlenmiş mermer üretiminde büyük artış kaydedilmiştir. Uygulanmaya başlanan modern ocak üretim yöntemleri ve modern teknikler sayesinde Türkiye, dünya doğal taş üretiminde lider yedi büyük üreticiden biri konumuna gelmiştir.

2.3. Türkiye Mermer Plaka ve Fayans Kurulu Kapasitesi ve Üretim Durumu

Mermer ocağından blok olarak çıkarılan mermerler, mermer işleme tesislerinde kesme makineleri ile (Yarmalar, ST'ler ve Katraklar) mermer plakalara dönüştürülmektedir. Mermer kesme makinelerinde plaka haline getirilmiş mermerler, piyasada istenilen boyutlara getirilmesi (mermer karo ve fayans) amacıyla plaka kesme makineleri tarafından işlenmektedir.

Ülkemizde üretilen blok mermerlerin önemli bir kısmı, gerek entegre mermer fabrikaları gerekse atölye niteliğindeki mermer işleme tesisleri tarafından plakalar haline getirilmekte, ve gerek yurt içi gerekse yurt dışı talebe bağlı olarak mermer karo ve mermer fayans olarak üretilmektedir.

Türkiye'de mermer işleme sektöründe üretim tesisleri; yarı mamül işleyen ve atölye tarzı üretim yapan küçük işletmelerden, entegre üretim yapan büyük işletmelere

kadar geniş bir yelpazeye sahiptir. Entegre nitelikte yaklaşık 250 civarında tesis bulunmakta olup, bu tesisler başta İstanbul olmak üzere Afyon, İzmir, Ankara, Muğla, Bilecik illerinde faaliyet göstermektedir. Orta büyüklükteki işletmeler ve daha düşük kapasiteli çok sayıda irili ufaklı atölyeler ise tüm illere dağılmış durumdadır.

Dolayısıyla, Türkiye’de mermer işleme tesislerinin kapasitelerine ilişkin sağlıklı bir veri bulunmamaktadır. Mermer sektörüne yönelik yapılan çalışmaların bazılarında, ülkemiz mermer işleme tesislerine ait plaka üretim kapasitesinin 6 milyon m² olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada, Türkiye mermer işleme tesislerinin üretim kapasitesi olarak, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın 1989 yılı itibariyle belirlemiş olduğu 9.454.599 m²/yıl mermer işleme kapasitesi veri olarak alınmıştır. Bu kapasite rakamını güncelleştirmek amacıyla, Hazine Müsteşarlığı, Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü tarafından verilen yatırım teşvik belgeleri dikkate alınmış ve kapasite tahmini yapılmıştır. Sektöre yönelik kapasite tahmini yapılırken aşağıdaki yöntem izlenmiştir:

1. 1988-2004 (Ocak-Haziran) dönemine ilişkin olarak Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü’nden firma bazında ve yatırımın türünü ve durumunu (teşvik belgesinin kapatıldığı, iptal edildiği ve açık olup olmadığı) içeren teşvik belgeleri alınmıştır.
2. Kapatılan teşvik belgelerinde, teşvik belgesinde belirtilen üretim kapasitesinin %100 gerçekleştiği kabul edilmiştir.
3. İptal edilen teşvik belgelerinde, teşvik belgelerindeki üretim kapasitesi dikkete alınmamıştır.
4. Kapatılmamış (açık) teşvik belgelerinde ise; tevsî yatırımların %100 oranında ve bir yılda gerçekleşeceği; komple yeni yatırımların %50 oranında ve iki yılda gerçekleşeceği öngörülmüştür.

Teşvik belgelerinin durumunu gösteren bilgilerde, teşvik belgesinin kapatılmasının hangi yıl yapıldığı belli olmadığı için, sektöre ilişkin kapasite tahmini yıllar itibariyle yapılamamış, ancak, 2002 yılı ve sonrası için tahmin yapılmıştır.

Tablo 4'te Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü tarafından 1988-2004 döneminde mermer işleme sektörüne verilen teşvik belgelerinin durumu verilmektedir.

Tablo 4: 1990-2004 Dönemi Teşvik Belgesi Almış Yatırımların Durumu

Yıllar	Komple Yeni Yatırım		Tevsi + Diğer		TOPLAM	
	Kapalı	Açık	Kapalı	Açık	Kapalı	Açık
1988	355.000	0	0	0	355.000	0
1989	310.000	0	0	0	310.000	0
1990	135.000	0	0	0	135.000	0
1991	0	0	0	0	0	0
1992	0	0	0	0	0	0
1993	165.000	0	30.000	0	195.000	0
1994	0	150.000	0	300.000	0	450.000
1995	200.000	495.000	0	60.000	200.000	555.000
1996	863.000	1.126.000	0	150.000	863.000	1.276.000
1997	2.306.000	2.235.000	0	0	2.306.000	2.235.000
1998	1.340.000	1.965.000	580.000	30.000	1.920.000	1.995.000
1999	240.000	1.299.000	592.658	240.000	832.658	1.539.000
2000	887.500	1.592.000	75.000	319.480	962.500	1.911.480
2001	60.000	1.045.000	0	250.720	60.000	1.295.720
2002	0	2.962.500	482.370	961.000	482.370	3.923.500
2003	0	5.355.000	0	1.574.460	0	6.929.460
2004	0	3.450.000	0	690.000	0	4.140.000

Kaynak: HDTM, Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü

Bu varsayımlar sonucunda, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın 1989 yılı itibariyle belirlemiş olduğu 9.454.599 m²/yıl mermer işleme kapasitesi de dahil olmak üzere, Türkiye mermer işleme sektörüne ait üretim kapasitesinin 2002 yılında 23.857.327 m² olduğu tahmin edilirken, kapasitenin 2003 yılında 25.340.827 m²/yıl, 2004'te 28.396.537 m²/yıl, 2005'de ise 31.764.037 m²/yıl olacağı tahmin edilmektedir.

Türkiye mermer işleme tesislerinin üretim rakamları incelendiğinde ise, sektöre yönelik üretim rakamı konusunda bir araştırmanın yapılmadığı ve mevcut üretim rakamlarının da sağlıklı ve güvenilir bir yapıda olmadığını görmekteyiz. Bu çalışmada mermer işleme sektörüne ait üretim rakamları verilirken, blok mermer üretim istatistiklerinden faydalanılmıştır. Bu amaçla aşağıda verilen değiştirme katsayıları kullanılarak, m³ olarak verilen blok mermer üretiminden hareketle m² veya ton bazında mermer işleme üretim miktarları tespit edilmiştir.

Mermer işleme üretim rakamları hesabında kullanılan değiştirme katsayıları şöyledir:

- 1 m³ = 2,7 Ton

- 1 m³ = 27 m²
- 1 Ton = 10 m²

Mermer işleme sektörüne yönelik üretim rakamları hesap edilirken, blok mermer ihracat miktarı blok mermer üretiminden çıkarılmış, ithalat miktarı ise eklenmiştir.

Bu varsayımlar altında hesap edilen Türkiye mermer işleme sektörü üretim rakamları Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5: Türkiye Mermer Levha, Plaka ve Fayans Üretimi

Yıllar	Üretim		Değişim (%)
	(m ²)	(Bin Ton)	
2000	41.371.000	4.137	-
2001	50.434.000	5.043	21,9
2002	31.201.000	3.120	-38,1
2003	29.075.000	2.908	-6,8

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nden alınan blok mermer üretim istatistikleri kullanılarak hesap edilmiştir.

Tablodan da görüldüğü gibi 2000 yılında 41,4 milyon m² (4.137 bin ton) olan mermer işleme üretimi, 2001'de bir önceki yıla göre %22 oranında artış gösterirken, 2002'de %38, 2003'de de %7 oranında azalarak 2003'de 29,1 milyon m² (2.908 bin ton) seviyesine inmiştir.

Bu üretim rakamları dikkate alındığında, mermer işleme sektöründe kapasite kullanım oranı 2002 yılında %76, 2003'te ise %87 olarak gerçekleşmiştir.

2.4. Türkiye Doğal Taş Dış Ticareti

2.4.1. İhracat

Ülkemizde hızla gelişen doğal taş sektörü geçtiğimiz 10 yıllık dönem içinde önemli gelişmeler kaydetmiştir. 1996 yılında 319,646 ton blok mermer ve işlenmiş mermer ihraç ederek 93,9 milyon \$ ihraç geliri elde eden Türkiye, 2003 yılında 2.113.303 ton

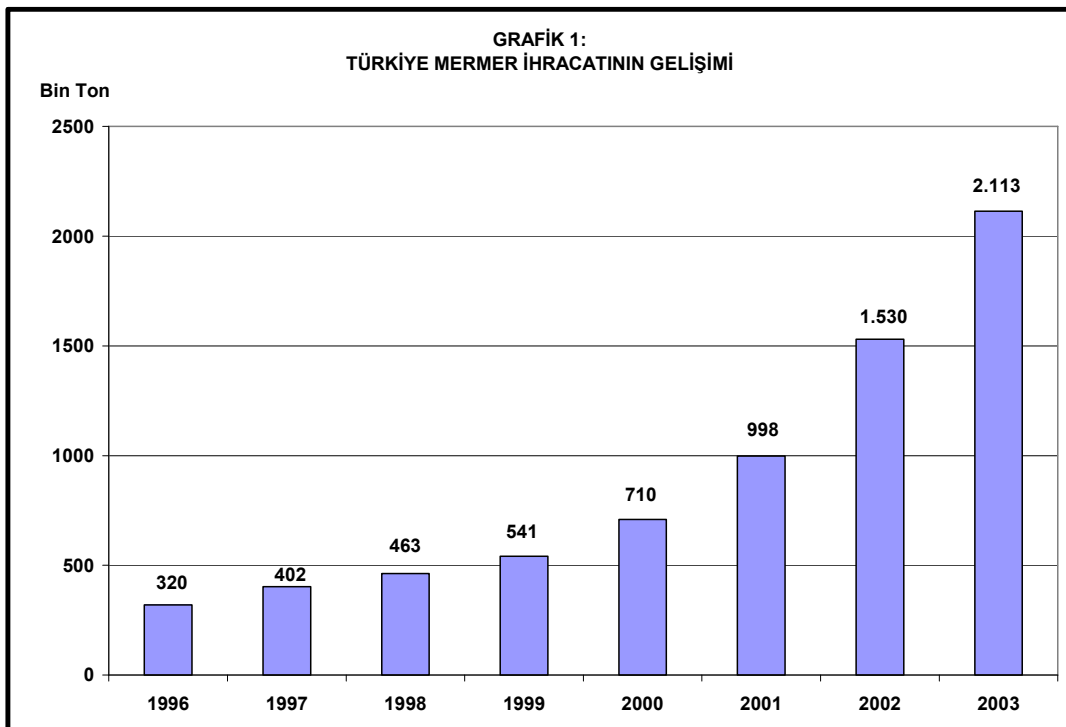
ihracat yaparak 431,1 milyon \$ ihracat geliri elde etmiştir. Türkiye'nin 1996-2003 dönemi mermer ihracatının gelişim Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: 1996-2004 Dönemi Türkiye Mermer İhracatı

Yıllar	GTİP No: 25.15		GTİP No: 25.16		GTİP No: 68.02		Toplam	
	Bin Ton	Bin \$	Bin Ton	Bin \$	Bin Ton	Bin \$	Bin Ton	Bin \$
1996	64,6	9.754	85,1	5.020	169,9	79.142	319,6	93.916
1997	102,8	14.665	93,3	4.999	206,2	94.305	402,3	113.969
1998	114,0	17.316	111,4	6.422	237,4	106.016	462,8	129.754
1999	161,7	29.199	86,7	5.247	292,9	122.611	541,3	157.057
2000	254,1	30.076	96,7	4.618	358,8	152.515	709,7	187.209
2001	515,0	53.372	39,2	2.632	443,5	167.800	997,7	223.804
2002	721,5	58.999	182,4	8.207	626,0	237.017	1.529,9	304.223
2003	1.159,4	99.287	156,2	9.303	797,8	322.549	2.113,3	431.139

Kaynak: HDTM

Tablodan da görüldüğü gibi Türkiye mermer ihracatının önemli bir bölümünü (değer olarak %75-80'ini) G.T.İ.P numarası 68.02 olan ürünler başka bir ifadeyle işlenmiş mermer ürünleri alırken, blok mermer ihracatı, toplam mermer ihracatının %20-25'lik kısmını oluşturmaktadır.

Ham-blok mermer, traverten ihracatı yaptığımız önemli ülkeler arasında Tayvan, Çin, İtalya, Yunanistan ve İspanya yer alırken, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin bu ürün grubundaki payı %40 civarındadır. İşlenmiş mermer, traverten ihracatında önemli pazarlar ise A.B.D., İsrail, Suudi Arabistan, Tayvan, İtalya, İspanya ve Almanya'dır. Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin bu ürün grubundaki payı %16 civarındadır.

2.4.2. İthalat

Türkiye'nin doğal taş ithalat rakamları incelendiğinde ise, ithalatın gerek miktar olarak gerekse değer olarak çok düşük düzeylerde olduğu dikkati çekmektedir. 1996 yılında 50.552 ton blok mermer ve işlenmiş mermer ithal edilerek 19,5 milyon \$ ithalat gideri yapan Türkiye, 2003 yılında 122.056 ton ithalat yaparak 29,7 milyon \$ ithalat gideri yapmıştır. Türkiye'nin 1996-2003 dönemi mermer ithalatının gelişimi Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: 1996-2004 Dönemi Türkiye Mermer İthalatı

Yıllar	GTİP No: 25.15		GTİP No: 25.16		GTİP No: 68.02		Toplam	
	Bin Ton	Bin \$	Bin Ton	Bin \$	Bin Ton	Bin \$	Bin Ton	Bin \$
1996	0,0	10	33,3	6.087	17,2	13.395	50,6	19.492
1997	0,5	80	41,0	8.851	24,3	20.437	65,8	29.368
1998	0,7	132	48,1	10.373	41,4	34.871	90,2	45.376
1999	0,8	130	59,0	12.554	42,4	28.972	102,2	41.656
2000	2,4	515	68,3	11.443	57,0	36.734	127,6	48.692
2001	3,0	1.020	46,1	7.281	34,0	14.693	83,1	22.994
2002	2,8	792	54,9	8.209	38,0	14.826	95,8	23.827
2003	8,1	2.157	59,7	8.568	54,2	18.971	122,1	29.696

Kaynak: HDTM

Tablodan da görüldüğü gibi Türkiye mermer ithalatının önemli bir bölümünü (değer olarak %60-65'ini) G.T.İ.P numarası 68.02 olan ürünler başka bir ifadeyle işlenmiş mermer ürünleri alırken, blok mermer ithalatı, toplam mermer ithalatının %35-40'lık kısmını oluşturmaktadır.

2.5. Mermer İşleme Yurtiçi Talebi

Daha öncede belirtildiği gibi, blok mermerden üretilen plakalar ve diğer boyutlu ürünler, inşaatlarda iç ve dış cephe kaplamasında, taban döşemesinde, merdiven basamağında, denizcilikte, küpeştede, taşıyıcı sütun yapımında, mutfak tezgahında, heykeltçilik ve süslemede, hediyelik eşya yapımında, masa, sehpa, lavabo üretiminde, mezar düzenlemeleri ve daha bir çok alanda kullanılmaktadır.

Kullanım alanlarına göre bir sıralama yapıldığında, doğal taş (mermer) en çok taban döşemelerinde kullanılmaktadır. İkinci sırayı mezar taşları alırken, iç ve dış duvar kaplamalarında ise önemli artışların olduğu dikkati çekmektedir. Doğal taşların kullanım alanlarına göre sıralanışı aşağıda verilmiştir:

	%
Taban Döşemeleri	36,5
Mezar Taşları	17,5
Özel İşler	13,0
Heykel	10,0
İç Duvar Kaplamaları	9,5
Dış Duvar Kaplamaları	7,5
Merdivenler	3,5
Diğer	2,5

Türkiye'nin işlenmiş mermer (mermer plaka ve fayans) yurtiçi talep miktarının 2000-2003 dönemindeki gelişimi aşağıda verilmektedir.

Tablo 8: 2000-2003 Dönemi Türkiye İşlenmiş Mermer Yurtiçi Talebi

Yıllar	Üretim (m ²)	İhracat (m ²)	İthalat (m ²)	Yurtiçi Talep (m ²)
2000	41.371.000	3.588.000	570.000	38.353.000
2001	50.434.000	4.435.000	340.000	46.339.000
2002	31.201.000	6.260.000	380.000	25.321.000
2003	29.075.000	7.978.000	542.000	21.639.000

2.6. Mermer İşleme Yurtiçi Talep Tahmini

Mermer işleme sektörü talep tahmin çalışması yapılırken TÜMMER tarafından yapılan Mermer Sektörü 2004 çalışmasında yer alan dünya doğal taş sektörü üretim ve tüketim projeksiyonları kullanılmıştır. Bu raporda dünya doğal taş üretim ve tüketim projeksiyonlarında kullanılan dönemler arasındaki değişim oranları, ülkemiz içinde aynı oranda olacağı kabul edilerek, blok mermer ve mermer işleme üretim ve tüketim rakamları hesap edilmiştir.

Bu varsayımlar altında mermer üretimi ve tüketimindeki artış oranları aşağıdaki gibi olacaktır:

- Blok mermer üretimi 2005 yılına kadar yıllık ortalama %4,5 oranında artış gösterirken, 2005-2010 döneminde yıllık ortalama %6,9 oranında artacağı,
- Blok mermer tüketiminin ise 2005 yılına kadar yıllık ortalama %6,8 oranında, 2005-2010 döneminde de yine yıllık ortalama %6,8 oranında artacağı,
- İşlenmiş mermer üretiminin de blok mermer üretimi ve tüketimindeki gelişmelere paralel bir şekilde aynı şekilde artış gösterecektir.
- Blok mermer ticaretinin de 2005 yılına kadar yıllık ortalama %20,3 oranında artış gösterirken, 2005-2010 döneminde yıllık ortalama %7,1 oranında artacaktır.

Bu varsayımlara göre Türkiye mermer sektörü üretim ve talep projeksiyonları aşağıdaki gibi olacaktır

Tablo 9: Türkiye Doğal Taş Üretim Projeksiyonu

Yıllar	Blok Mermer		İşlenmiş Mermer	
	M ³	Bin Ton	M ²	Bin Ton
2004	1.608.255	4.342	30.383.375	3.038
2005	1.680.626	4.538	31.750.627	3.175
2006	1.796.590	4.851	33.941.420	3.394
2007	1.920.554	5.185	36.283.378	3.628
2008	2.053.073	5.543	38.786.931	3.879
2009	2.194.735	5.926	41.463.229	4.146
2010	2.346.171	6.335	44.324.192	4.432

Tablo 10: Türkiye İşlenmiş Mermer Tüketim Projeksiyonu

Yıllar	Üretim (m ²)	İhracat (m ²)	İthalat (m ²)	Yurtiçi Talep (m ²)
2004	30.383.375	9.597.534	652.026	21.437.867
2005	31.750.627	11.545.833	784.387	20.989.181
2006	33.941.420	12.365.588	840.079	22.415.911
2007	36.283.378	13.243.544	899.724	23.939.558
2008	38.786.931	14.183.836	963.605	25.566.700
2009	41.463.229	15.190.888	1.032.021	27.304.361
2010	44.324.192	16.269.441	1.105.294	29.160.045

2.7. Mermer İşleme Sektörü Arz- Talep Karşılaştırması

Mermer işleme sektörüne yönelik arz-talep karşılaştırması yapılırken, mermer işleme sektörünün üretim kapasitesindeki gelişmeler, sektörün 1989-2004 dönemindeki kapasitesinde meydana gelen gelişimin, bundan sonraki dönemde de aynı şekilde devam edeceği varsayılmıştır. Buna göre, 2004 yılı itibariyle 28.396.537 m²/yıl olacağı tahmin edilen kurulu kapasitenin, 2004-2010 döneminde yıllık ortalama %7,3 oranında artacağı varsayılarak, kurulu kapasitenin 2005'de 32.713.122 m²/yıl, 2010'da ise 46.597.595 m²/yıl olacağı tahmin edilmiştir. Mermer işleme sektörünün arz-talep projeksiyonu aşağıda verilmiştir (**Tablo 11**).

Tablo 11: Türkiye Blok Mermer Üretimi

Yıllar	Toplam Arz (m ²)	Toplam Talep (Üretim+İthalat) (m ²)	K.K.O. (%)
2004	30.478.507	31.035.401	101,8
2005	32.713.122	32.535.014	99,5
2006	35.111.573	34.781.499	99,1
2007	37.685.874	37.183.102	98,7
2008	40.448.917	39.750.536	98,3
2009	43.414.540	42.495.250	97,9
2010	46.597.595	45.429.486	97,5

Tablodan da görüldüğü gibi, işlenmiş mermer sektöründe toplam arzın, toplam talebe göre daha düşük bir gelişme göstermesi nedeniyle, 2003'de %87,1 oranında olan kapasite kullanım oranı 2004'te %100'ün üzerine çıkacağı, daha sonraki yıllarda ise %100'ün altında olmakla birlikte bu seviyelere oldukça yakın bir düzeyde olacağı tahmin edilmektedir.

Ancak, sektörün üretim kapasitesi hesap edilirken, yalnızca yatırım teşvik belgesi alan yatırım projeleri dikkate alınmış, gerek KOBİ kapsamındaki yatırımlardaki gelişme gerekse yatırım teşvik belgesi almadan mermer işleme tesisleri (özellikle atölye niteliğindeki tesisler) ile ilgili her hangi bir istatistik bulunmadığı için kapasitede bu işyerlerindeki artışlar dikkate alınmamıştır. Sektördeki ilgili kişilerle yapılan görüşmelerde bu kapsamda olan oldukça fazla sayıda işletmenin sektörde yatırım yaptığını belirtmektedirler.

Dolayısıyla, mermer işleme sektörünün arz-talep karşılaştırmasında hesap ettiğimiz kapasite kullanım oranlarının daha düşük düzeylerde olduğu tahmin edilmektedir.

3. DÜNYA MERMER SEKTÖRÜ

3.1. Dünya Mermer Rezervleri

Alp-Himalaya kuşağı içinde kalan Portekiz, İspanya, Yunanistan, Türkiye, İran, Pakistan gibi ülkelerde karbonatlı kayaç (mermer, kireçtaşı, traverten ve oniks) rezervleri bulunmaktadır.

İspanya, Norveç, Finlandiya, Ukrayna, Rusya, Pakistan, Hindistan, Çin, Brezilya ve Güney Afrika, işletilebilir magmatik kayaç (serttaş) potansiyeli yüksek ülkelerdir. Dünya mermer rezervlerine ilişkin sağlıklı sayısal verilere ulaşmak oldukça güçtür.

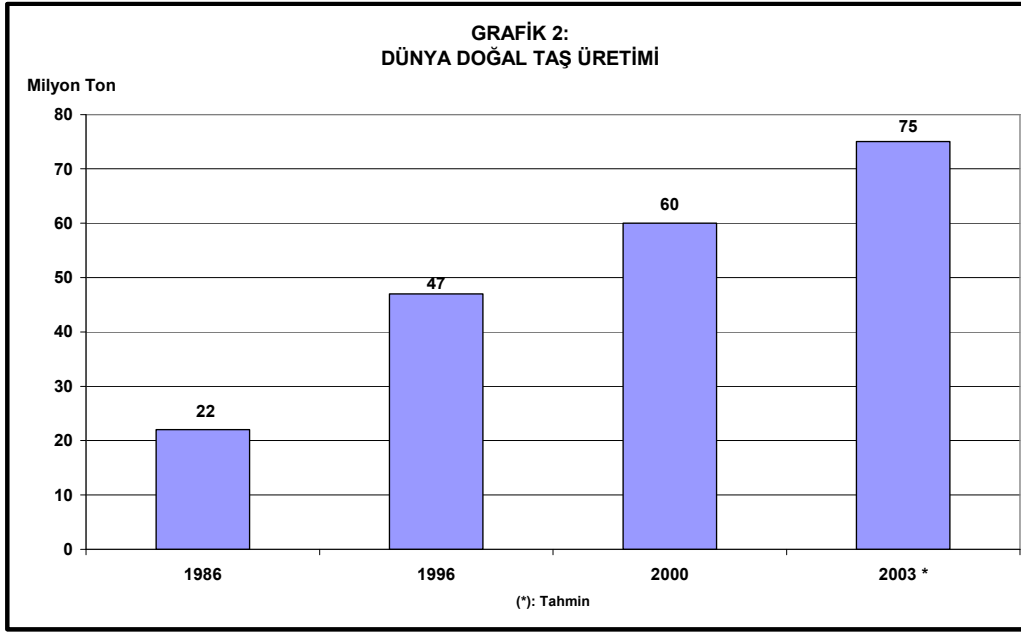
3.2. Dünya Doğal Taş Üretimi

Doğal taşların yapı ve dekorasyon malzemesi olarak kullanılmaya başlanması, dünya doğal taş üretiminin artmasına neden olmuştur. Özellikle son on yılda görülen artış, kazanım ve işleme teknolojisindeki gelişmelere paralellik göstermektedir. Giderek daha mükemmel hale getirilen işleme teknikleri ile taş, kolay ve ekonomik olarak istenen şekilde işlenmekte ve yeni kullanım alanları bulmaktadır

Doğal taştan malzemelerin mimar ve tasarımcılar tarafından daha fazla tercih edilmesi dünyadaki tüketici sayısının artmasına neden olmuştur. Önemli ölçüde düşen piyasa fiyatları, ekolojik ve estetik görünümlü malzemelere olan ilginin artması da tüketimin artmasına yardımcı olmuştur. Uzmanlar gelecek yıllarda bu gelişmenin süreceği tahmininde bulunmaktadır.

2003 yılı itibariyle dünya doğal taş blok üretimi yaklaşık olarak 75 milyon ton düzeyindedir. Dünya doğal taş üretiminde Asya'da Çin'in etkisi, Avrupa'da ise Türkiye'nin etkisi göze çarpmaktadır. Türkiye'nin dünya doğal taş üretimi içindeki payı yaklaşık %8'dir.

Dünyada işlenmiş taş üretimi ise 2003 yılında yaklaşık olarak 750 milyon m²'dir (2 cm kalınlığında plaka veya levha olarak).

Dünya doğal taş üretimi kıtalara göre değerlendirildiğinde Asya %44 ile birinci sırada, Avrupa ise %42 ile ikinci sırada yer almaktadır.

Asya kıtasında başta Çin olmak üzere, Hindistan, İran önemli üretim potansiyeli olan ülkelerdir. Avrupa kıtasında ise İtalya, İspanya, Türkiye ve Portekiz doğal taş üretimi ve ticaretinde söz sahibi olan ülkelerdir.

Dünyada en çok üretimi yapılan taşlar karbonatlı taşlardır. Bu grupta yer alan traverten ve mermer, dünya doğal taş üretiminin yaklaşık olarak %60'ını oluşturmaktadır (**Tablo 12**).

Tablo 12: Dünya Doğal Taş Üretiminin Kompozisyonu (2002)

Cins	Milyon Ton	%
Karbonatlı Taşlar (Mermer, Traverten vb.)	39	57,8
Sisili (Granit, Bazalt vb.)	25	37,0
Kayrak Taşı ve Diğerleri	6,5	5,2
Toplam	67,5	100,0

Kaynak: Stone 2003

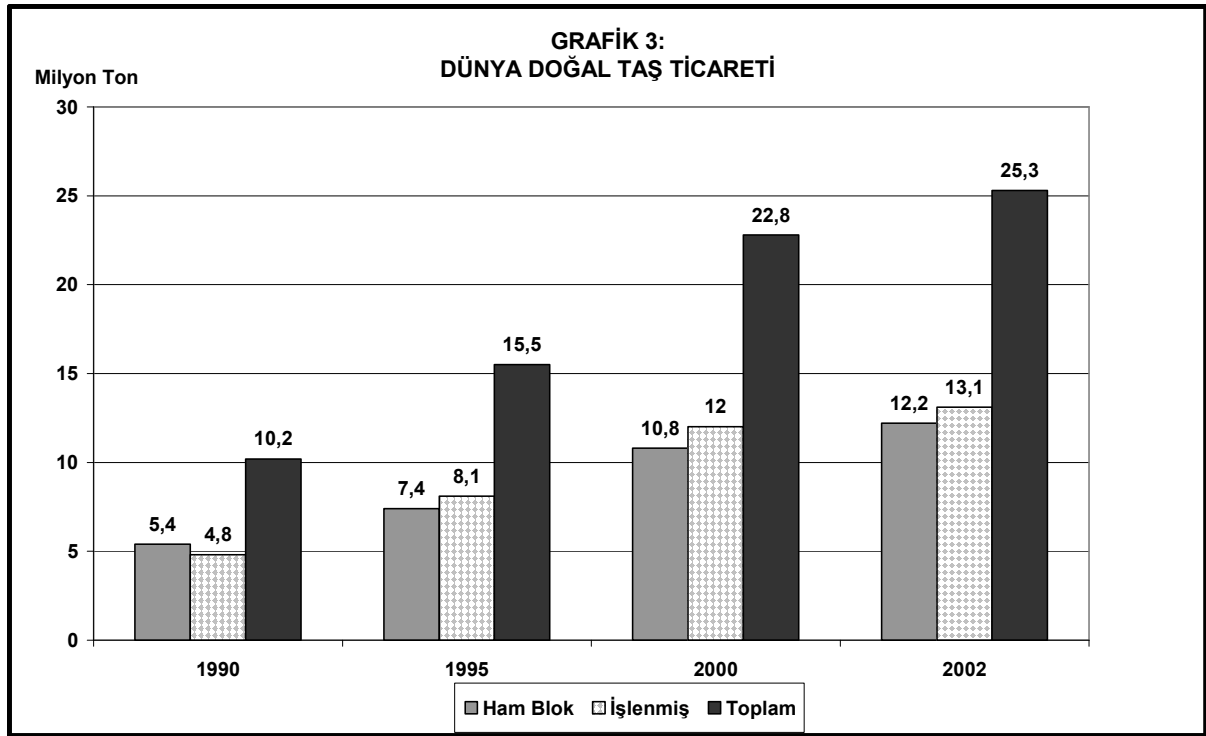
3.3. Dünya Doğal Taş Ticareti

Dünya doğal taş ticareti 2003 yılında yaklaşık olarak 27,5 milyon ton olup, bunun %55'i işlenmiş ürün olarak işlem görmektedir.

Tablo 13: Dünya Doğal Taş Ticareti (Milyon Ton)

Yıllar	Ham Blok	İşlenmiş	Toplam
1990	5,4	4,8	10,2
1995	7,4	8,1	15,5
2000	10,8	12,0	22,8
2002	12,2	13,1	25,3

Kaynak: TÜMMER, Türkiye Mermer, Doğal Taş ve Makinaları Üreticileri Birliği.

3.3.1. İhracat

Dünya doğal taş ihracatında (miktar bazında) en yüksek pay Çin'e ait olurken, bunu sırasıyla İtalya, Hindistan, İspanya ve Türkiye izlemektedir.

Doğal taş ihracatında miktar bazında ilk sırayı Çin almasına rağmen, dünya doğal taş ticaretinden değer olarak en fazla payı İtalya almaktadır. Çin'in ihraç ettiği doğal taşlar daha ziyade fiyatı düşük ürünler olduğu için, miktar bazında lider olmasına karşılık, değerde alt sıralarda yer almaktadır.

Tablo 14: 2002 Yılı İtibariyle Dünya Doğal Taş İhracatında İlk 5 Ülke (Bin Ton)

Ülke	Toplam İhracat (Ton)
Çin	5.700.000
İtalya	3.191.000
Hindistan	2.431.000
İspanya	1.843.000
Türkiye	1.469.000

Kaynak: TÜMMER, Mermer 2004.

2000 yılı itibariyle 6 milyar \$ olan dünya doğal taş ihracatı 2001'de 5,5 milyar \$ düzeyine düşerken, 2002'de bir önceki yıla göre %25,7 oranında artış göstererek 7 milyar \$ seviyesine yükselmiştir. 2002 yılı itibariyle toplam ihracatın %24,3'ünü blok doğal taşlar, %75,7'sini ise işlenmiş doğal taşlar oluşturmaktadır. (Tablo 15).

Tablo 15: Dünya Doğal Taş İhracatı (Bin \$)

GTİP NO	Tanım	2000	2001	2002
2514.00	Ham Kayagan Taşı	65.426	37.259	66.312
2515.11	Ham Mermer- Traverten	136.909	171.331	210.101
2515.12	Blok Mermer-Traverten	348.239	312.338	441.384
2515.20	Ham Ekosin-İnşaata Elverişli Kireçli Taşlar	34.440	37.931	44.400
2516.11	Ham Granit	447.175	266.137	494.568
2516.12	Blok Granit	187.942	121.624	239.872
2516.21	Ham Gre	12.089	6.977	22.579
2516.22	Blok Gre	17.665	13.362	30.239
2516.90	İnşaata Elverişli Diğer Ham Taşlar	118.672	122.761	142.334
Blok Doğal Taş Toplamı		1.337.561	1.089.720	1.691.789
6802.10	Karolar,Küpler	117.223	120.946	113.223
6802.21	Yontulmuş Mermer, Traverten	594.475	588.519	658.135
6802.22	İşlenmiş Diğer Kalkerli Taşlar	39.633	40.385	47.435
6802.23	Basitçe Kesilmiş Granit	1.153.370	1.019.717	1.488.127
6802.29	Basitçe Kesilmiş İnşaata Elverişli Diğer Taşlar	71.080	68.748	76.626
6802.91	Mermer, Traverten, Su Mermerleri, kesilmiş, parlatılmış	897.437	824.595	1.027.884
6802.92	Diğer Kalkerli Taşlar, kesilmiş, parlatılmış	134.672	143.096	153.542
6802.93	Granit, kesilmiş, parlatılmış	1.035.173	1.003.425	1.024.093
6802.99	Diğer Taşlar	231.714	235.782	261.113
6803.00	İşlenmiş Kayagan Taşı Mamulleri	429.347	412.820	429.671
İşlenmiş Doğal Taş Toplamı		4.640.152	4.458.033	5.279.849
Genel Toplam		5.977.713	5.547.753	6.971.638

Kaynak: İGEME, PC-TAS (Trade Analysis System On Personal Computer)1997-2001 Harmonized System

3.3.2. İthalat

Dünya doğal taş ithalatında ise ilk sırayı, ihracatta olduğu gibi, yine Çin almaktadır. Bu ülkeyi İtalya izlerken, ABD, Almanya, Japonya, Güney Kore ve Tayvan önemli ithalatçı ülke olma konumlarını sürdürmektedirler.

Tablo 16: 2002 Yılı İtibariyle Dünya Doğal Taş İthalatında İlk 5 Ülke (Bin Ton)

Ülke	Blok	İşlenmiş	Toplam
Çin	2.546	2.477	69
İtalya	2.170	1.976	194
ABD	2.083	453	1.630
Almanya	1.861	408	1.453
Japonya	1.755	163	1.592

Kaynak: TÜMMER, Mermer 2004.

2000 yılı itibariyle 6,3 milyar \$ olan dünya doğal taş ithalatı 2001'de aynı düzeyde kalırken, 2002'de bir önceki yıla göre %13,8 oranında artış göstererek 7,2 milyar \$ seviyesine yükselmiştir. 2002 yılı itibariyle toplam ithalatın %27,8'ini blok doğal taşlar, %72,2'sini ise işlenmiş doğal taşlar oluşturmaktadır. (Tablo 17).

Tablo 17: Dünya Doğal Taş İthalatı (Bin \$)

GTİP NO	Tanım	2000	2001	2002
2514.00	Ham Kayagan Taşı	62.215	59.931	64.828
2515.11	Ham Mermer- Traverten	199.443	237.330	307.498
2515.12	Blok Mermer-Traverten	296.691	267.318	305.657
2515.20	Ham Ekosin-İnşaata Elverişli Kireçli Taşlar	27.033	46.092	44.517
2516.11	Ham Granit	939.085	885.234	944.334
2516.12	Blok Granit	204.833	196.245	221.751
2516.21	Ham Gre	9.230	10.303	13.689
2516.22	Blok Gre	20.946	20.664	32.080
2516.90	İnşaata Elverişli Diğer Ham Taşlar	56.621	53.399	64.750
Blok Doğal Taş Toplamı		1.816.097	1.776.516	1.999.104
6802.10	Karolar,Küpler	87.937	92.457	83.995
6802.21	Yontulmuş Mermer,Traverten	404.237	372.635	452.053
6802.22	İşlenmiş Diğer Kalkerli Taşlar	40.568	37.690	47.810
6802.23	Basitçe Kesilmiş Granit	323.974	348.034	519.385
6802.29	Basitçe Kesilmiş İnşaata Elverişli Diğer Taşlar	66.600	63.421	69.211
6802.91	Mermer,Traverten,Su Mermerleri,kesilmiş, parlatılmış	840.598	874.182	1.004.830
6802.92	Diğer Kalkerli Taşlar, kesilmiş, parlatılmış	288.862	291.880	318.899
6802.93	Granit,kesilmiş, parlatılmış	1.670.337	1.695.707	1.904.368
6802.99	Diğer Taşlar	305.099	305.786	342.505
6803.00	İşlenmiş Kayagan Taşı Mamulleri	432.922	468.726	460.837
İşlenmiş Doğal Taş Toplamı		4.461.134	4.550.518	5.203.893
Genel Toplam		6.277.231	6.327.034	7.202.997

Kaynak: İGEME, PC-TAS (Trade Analysis System On Personal Computer)1997-2001 Harmonized System

3.4. Dünya Doğal Taş Sektörünün Geleceği

Türkiye Mermer, Doğal Taş ve Makinaları Üreticileri Birliği (TÜMMER)'in "**Mermer 2004**" adlı yayınında dünya doğal taş sektörünün önümüzdeki dönemdeki gelişmeleri verilmiştir. Bu projeksiyonlara göre, 2003 yılında yaklaşık 75 milyon ton olan dünya doğal taş üretiminin, 2010 yılında 116 milyon tona, 2025 yılında ise 320 milyon tona çıkacağı öngörülmüştür. Yine, 2002 yılı itibarıyla yaklaşık 736 milyon m² olan dünya doğal taş tüketiminin, 2010 yılında 1,2 milyar m²'ye, 2025 yılında da 3,4 milyar m²'ye çıkacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 18'de dünya doğal taş sektörüne yönelik projeksiyonlar verilmektedir.

Tablo 18: Dünya Doğal Taş Sektörü Üretim, Tüketim ve Ticaret Projeksiyonu

Yıllar	Üretim Projeksiyonu (Milyon Ton)				Tüketim Projeksiyonu (Milyon m ²)	Ticaret Projeksiyonu (Milyon m ²)
	Ham	Artık	İşlenmiş	Toplam		
2005	82	34	49	165	903	465
2010	116	47	69	232	1.266	662
2015	163	67	96	326	1.776	942
2020	228	93	135	456	2.490	1.339
2025	320	131	189	640	3.493	1.904

Kaynak: Türkiye Mermer, Doğal Taş ve Makinaları Üreticileri Birliği (TÜMMER), Mermer 2004.

4. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Yaklaşık olarak 5,2 milyar m³ toplam rezerve sahip olan Türkiye, dünya doğal taş rezervlerinin %40'ını oluşturmaktadır.

İşlenmiş mermer ürünleri (mermer levha ve fayans) büyük ölçüde inşaat sektörüne ve ihracata bağımlılık göstermektedir. Son yıllarda özellikle ülkemizde inşaat sektörünün durgunluk içerisinde bulunmasına rağmen, mermer ihracatında ve mermer ihracatı içerisinde de işlenmiş mermer ürünlerinin payında sürekli bir artış yaşanmaktadır.

Nitekim, 1996 yılında 320 bin ton mermer ihracatı karşılığında 94 milyon dolar ihracat geliri elde edilirken, 2003'te ihracat miktarı 2.113 bin tona, ihracat geliri de 431 milyon dolar seviyesine (yaklaşık olarak 5 kat) yükselmiştir. Mermer ihracatı içerisinde ise işlenmiş mermer ürünlerinin payı miktar bazında ortalama %40-50 arasında iken, ihracat değeri bazında ortalama %75-80 civarındadır.

Sektördeki ilgili kişi ve kurumlarla yapılan görüşmelerde gerek blok mermer, gerekse işlenmiş mermer ihracatının önümüzdeki yıllarda da önemli oranlarda artacağı beklenmektedir.

Mermer sektöründe yaşanan olumlu gelişmeler sektörün üretim rakamlarındaki gelişmelerden de takip edilebilmektedir. Nitekim, 1985 yılından önceki yıllarda Türkiye'nin mermer üretim miktarı oldukça düşük durumda bulunmaktaydı (bu dönemde Türkiye blok mermer üretimi 100 bin m³'ün altında idi). Ancak, doğal taş üretimi, 1985 yılında mermerin maden kanunu kapsamına alınmasının ardından ruhsat güvencesine kavuşmasıyla birlikte devamlı olarak artış gösterdiği ve 2 milyon m³ seviyelerine kadar yükseldiği dikkati çeken önemli bir göstergedir.